

Jihočeská univerzita Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

Obraz života rodiny s osvojeným romským dítětem

Vedoucí práce: Mgr. David Urban, Ph.D

Autor práce: Erika Fuchsíková

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: prezenční

Ročník: 3.

2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouztes použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

15. března 2012

.....
Erika Fuchsíková

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu své bakalářské práce Mgr. Davidu Urbanovi, Ph.D za cenné rady a trpělivost. Děkuji také všem rodinám, které mi s ochotou a důvěrou poskytly rozhovor.

OBSAH

Úvod	5
1. Náhradní rodinná péče	7
1.1 Historie romských dětí v NRP na našem území.....	7
1.2 Problematika umístování romských dětí a mládeže do NRP.....	8
1.3 Rozpad konceptu tradiční romské rodiny.....	9
2. Institucionální podpora osvojování romských dětí majoritními rodinami	11
2.1 Středisko náhradní rodinné péče.....	11
2.2 Projekt naše romské dítě.....	12
3. Majoritní rodina s osvojeným romským dítětem	14
3.1 Náhradní rodina.....	14
3.2 Rodiče osvojující romské dítě.....	15
3.3 Romské dítě.....	16
3.4 Romské dítě v ne-romské rodině.....	17
3.5 Problém hledání osobní identity.....	18
4. Obraz majoritní rodiny osvojující si romské dítě v praxi	20
4.1 Cíl výzkumu.....	20
4.2 Výzkumná metoda.....	20
4.3 Analýza rozhovorů.....	21
4.4 Shrnutí.....	29
4.5 Diskuze.....	30
Závěr	34
Seznam použité literatury	35
Seznam příloh	37
Přílohy	38
Abstrakt	44
Abstract	45

Úvod

K napsání mé bakalářské práce mě přivedla zvýšená pozornost okolí k výchově romských dětí v majoritní „bílé“ rodině. Kladla jsem si otázky, co je na výchově romského dítěte tak jiné. Napadla mě spousta otázek, na které jsem chtěla najít odpověď. Díky zkušenostem z mého okolí a literatuře jsem se dozvěděla pro mě nové a velice zajímavé informace, které mě později přivedly k napsání této práce.

Má práce se zabývá rozkreslením obrazu života rodiny, která si osvojila romské dítě, čímž se rozumí popis situace všech členů takovéto rodiny. Tedy jednak romského dítěte, které se ocitá v novém prostředí, tak rodičů, kteří se ocitli v těžké roli „náhradních“ rodičů.

Myslím, že téma umístování romských dětí do náhradní rodinné péče je stále více aktuální. Díky dnešní situaci, kdy je kladen stále větší důraz na umístování dětí spíše do rodin, než jejich svěřením do ústavní péče, se stávají právě děti jiného etnika velice diskutovaným tématem. Vzhledem k tomu, že v ústavech je více jak 50 % dětí romského původu¹, se běžně setkáváme s případem osvojení romského dítěte „náhradními“ rodiči.

Vytvořit rodinu je přání každého páru, mnohým z nich však často nezbyvá než využít možnost adopce, či pěstounské péče. Nicméně adopci či pěstounské péče využívají i zdraví rodiče, kteří chtějí opuštěnému dítěti nabídnout příležitost na rodinný život.

Nosnými články této problematiky jsou rodiče, kteří jsou připraveni dítěti nabídnout rodičovskou lásku a oporu. To vše přitom dělají nezištně bez nároku na odměnu. Do cesty jsou kladeny nové a nepředvídatelné situace, kterým by se možná dalo zabránit dostatečnou informovaností a zkušenostmi získanými od ostatních „náhradních rodičů“. Myslím, že rodiče nebývají dostatečně informováni o historii a kultuře jejich dětí, stejně tak o principu funkce tradiční romské rodiny. Častokrát se stává, že rodiče bývají naplněni svými touhami a přáními, které se liší od reality. Je důležité nejen přijmout fakt, že jsem rodičem „náhradním“ a ne rodičem

---

¹ Koncepce oddělení prevence a humanitních činností : Strategie integrace romských komunit na období 2006 – 2009 In *Romské děti a náhradní rodinná péče*. České Budějovice: Krajský úřad jihočeského kraje, 2006, s. 83.

„biologickým“, ale také to, že naše dítě je tím, kým je a nevzbuzovat v něm pocit, že příslušnost k jinému etniku je něco, za co by se mohl stydět.

Výchova v tomto případě je mnohem komplikovanější, než i tak nesnadný výchovný proces v přirozených rodinách. Zřejmě již v útlém dětství se v romském dítěti rodí pocit etnické odlišnosti od svých majoritních rodičů. S věkem se pocit vědomí rozmanitosti prohlubuje a často v pubertě vyhledává identické skupiny. Při hledání svého tradičního prostředí se často setkává se špatnými vzory.

Ačkoliv odborná společnost se tématem hlouběji zaobírá, využívá zkušeností osvojitelů a nabízí různé vzdělávací programy pro rodiny, stále častěji se setkáváme s negativními výsledky ve výchově romských dětí v majoritních rodinách.

Ke ztížení situace velice přispěly politické tendence, které napáchaly nenapravitelné chyby v obrazu tradiční romské rodiny. Romové byli násilně usazováni, přinuceni opustit své tradice a zvyky, děti jim byly násilně odebírány a posílány na převýchovu do majoritních rodin.

V první části práce nastíním náhradní rodinou péči romských dětí, problematiku jejich umisťování do rodin a změnu tradiční romské rodiny. Dále se budu věnovat Středisku náhradní rodinné péče a jeho projektu Naše romské dítě, protože považuji za velice důležité dostatečnou informovanost rodičů. Dále se zabývám pojmem náhradní rodina, tím jací rodiče si osvojují romské děti, jaká jsou specifika výchovy romského dítěte v porovnání s českým. Jaký je život romského dítěte v majoritní rodině a jak se to projevuje v utváření osobní identity dítěte. Stěžejní součástí práce jsou rozhovory s rodinami.

1. Náhradní rodinná péče

„Náhradní rodinná péče je forma péče o děti, kdy je dítě vychováváno „náhradními“ rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině. Tou je u nás zejména adopce (osvojení) a pěstounská péče“². Typy náhradní rodinné péče jsou adopce, pěstounská péče, poručnictví a svěření do péče jiné fyzické osoby. Všechny formy náhradní rodinné péče mají jedno společné, dítě je vychováváno lidmi, kteří nejsou jeho biologickými rodiči.

Náhradní rodinná péče má jistě přednost před ústavní výchovou. Pro dítě je rodinné prostředí samozřejmě přirozenější. Dítě je součástí užšího společenství a dokáže lépe vnímat sociální interakce, které uvnitř rodiny probíhají. Díky vztahům v rodině se dítě učí, připravuje se na situace, které mu soužití ve společnosti připraví. „Svědčí o tom ostatně i všechny výzkumy dětí, které procházely jen ústavy a podobnými institucemi a nikdy rodinnou výchovu nepoznaly. Souhlasně se totiž ukazuje, že tyto děti mají pak později v životě obtíže právě v citové interakci s druhými lidmi, nedovedou dávat a přijímat, nejsou schopny náležitě odezvy, když jim někdo dává najevo svou přízeň, je pro ně problém hluboce se zamilovat a založit trvalé společenství.“³

Samozřejmě, že ústavní péče je lepší než život v nefungující rodině či na ulici, nemůže však dítěti dát to, co mu může vytvořit atmosféra rodinného prostředí. V dalších podkapitolách se budu věnovat náhradní rodinné péči Romů.

1.1. Historie romských dětí v NPR na našem území

První zmínky o umístování dětí do náhradní rodinné péče můžeme najít v 18. století, kdy je datována první snaha o usazení a zapojení Romů do majoritní společnosti. Jednalo se však o násilnou asimilaci, dnes se tento historický počín chápe jako poškození národního vědomí a tradice. Romové byli usazováni, přinuceni opustit své tradice a zvyky, rodinám byly násilím odebírány děti a dávány do převýchovy neromským sedlákům, používání romštiny jako komunikačního prostředku bylo zakázáno.⁴

---

2 MATĚJČEK, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*, s. 31

3 MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. s. 12

4 Srov. VANČÁKOVÁ, M. *Romské děti žijící mimo vlastní rodinu*, s. 9

Pokud mluvíme o Romech jako o etniku, je důležité vědět, že tradiční romská komunita byla tvořena rodem nebo vícegenerační rozšířenou rodinou. Tato skupina měla svoji hierarchii, tzn., že v čele stála osoba s přirozenou autoritou, která směřovala všechny členy romské komunity. Takto vytváří pocit jistoty všech členů, ale hlavně funguje jako respektuhodná osoba jenž má možnost zřídit disciplínu a pořádek v celém rodu⁵. Tento systém byl nevhodnými historickými postupy poničen, což má za následek, že každý romský jedinec přišel o pocit soudržnosti k celku a tím spojenou poslušnost. Tato vůdčí osobnost byla pro Romy soudcem, knězem i rádcem. Po násilném zrušení způsobu tradičního života Romů dochází k rozporu mezi tradiční morálkou Romů a právními zásadami a zákony majoritní společnosti, jejímiž jsou příslušníky.⁶

Tradiční pojetí života Romů, původní kultura a sociální vazby byly díky asimilační politice doby socialismu zničeny. Díky násilnému usazování Romů byl změněn jejich po staletí trvajícím způsob života. Byl to obrovský zásah do osobní svobody těchto lidí. Tradiční romské společenství se svými vnitřními zákony je mnohdy rozbito a tradiční hodnotový systém není obvykle nahrazován něčím novým.

„Tak postupně došlo k negativní přeměně myšlení a chápání hodnot, kdy konzumní statky, majetek a peníze kladou mnozí mladší Romové na první místo ve svém hodnotovém žebříčku. Konzumní a maloměšťácký způsob života začíná u řady Romů převažovat, mnozí přitom opouští své pozitivní tradiční hodnoty a projevují se třeba i tak, jak by bylo neslučitelné s hodnotami a vnitřními zákony skupiny, jimiž se romské komunity dříve řídily

(zcela v rozporu s nimi je v současnosti často se vyskytující odkládání dětí do kojeneckých a dětských ústavů, ojediněle prostituce, podvádění jeden druhého, nejednota, apod.)“⁷

1.2. Problematika umístování romských dětí a mládeže do NRP

Ještě před čtyřiceti lety romské rodiny na svých dětech velmi lpěly, bránily se jejich umístění do dětských domovů, neboť něco takového bylo pro ně nepředstavitelné.,, Za poslední generace romská rodina zeslábla. Pohromou pro ni byla dobře míněná snaha sociálních pracovníků, kteří vidouce hladové, špinavé a otrhané

---

5 Srov. HORVÁTHOVÁ, J. Kapitoly z dějin Romů, s. 24

6 Srov. DAVIDOVÁ, E. *Romano drom – cesty Romů 1945-1990*, s. 96

7 Tamtéž. s. 228

dítě v osadě, usoudili, že musí být odebráno rodičům.“⁸ Doba přinesla krizi rodiny, romskou rodinu nevyjímaje. Krize rodiny spolu s množícími se sociálními patologiemi představuje hlavní příčiny umístění do ústavní péče.

Mezi výrazně převažující příčiny umístování dětí romského původu do dětských domovů patří problémy v rodině, v dětských domovech se školou pak problémy ve škole a problémy s chováním (krádeže, užívání drog).

Osazenstvo dětských domovů je 60% romské populace a u dětských domovů se školou je jejich podíl ještě vyšší. Tvoří-li romské děti 4% dětské populace (Říčan, 1998), dostávají se romské děti do dětských domovů patnáctkrát častěji než děti majoritní populace.⁹

Ačkoliv děti romského původu tvoří přibližně 4% celkové české dětské populace, jejich zastoupení v zařízeních ústavní péče je mnohem vyšší. Pohybuje se, v závislosti na typu ústavního zařízení, mezi 25-60% (Matějček, 1999). Ve výchovných ústavech tvoří Romové dokonce až 90% dětí (Svobodová, Vrtbovská, Bártová, 2003).¹⁰ Vzhledem k nastavení dnešní společnosti, která je stále plná předsudků a obav z kulturní odlišnosti, se pak tyto děti ani nedostávají do majoritních náhradních rodin.

Podle výzkumu Helsinského výboru z roku 1999 bylo v době šetření v kojeneckých ústavech 34% romských dětí, Bubleová a Kovařík uvádějí, že v roce 2000 se nacházelo v ústavní výchově 20.000 dětí, přijato bylo 2117 dětí, do pěstounské péče umístěno 417 a osvojeno bylo 566 dětí. Podíl romských dětí v ústavní výchově je autory odhadován na více než 50%. Další autoři uvádí, že v kojeneckých ústavech se nachází 26% romských dětí, přičemž většina z nich přechází do školských zařízení. Šance na návrat do rodiny, případně na umístění do pěstounské péče či osvojení je na rozdíl od zdravých neromských dětí velmi malá.¹¹

I přesto, že počet romských dětí v dětských domovech je vysoký, romských dětí v ústavech ubývá a přibývá žadatelů, kteří jsou ochotni si vzít miminko romského etnika. „Romské děti se daří umísťovat do rodin s více dětmi, kde je uplatňován spíše tolerantnější přístup, péče matky je rozložena na více dětí a jsou zde kladeny menší intelektové i citové nároky. Kladně tu působí i sourozenecké vztahy. Početnější rodina

8 ŘÍČAN, P. S Romy žít budeme. Jde o to jak, s. 47

9 KAJANOVÁ, A., KUBELKOVÁ, V., URBAN, D., KOUSALOVÁ, H. Kvalitní sonda do současné situace dětí a mládeže romského původu v dětských domovech a dětských domovech se školou.

10 Tamtéž.

11 Koncepce oddělení prevence a humanitních činností : Strategie integrace romských komunit na období 2006 – 2009 In *Romské děti a náhradní rodinná péče*, s. 83.

více odpovídá prostředí typické velké rodiny romské a pravděpodobně se jí blíží i její mentalitou.¹²

1.3 Rozpad konceptu tradiční romské rodiny

Minulý politický režim během několika desítek let téměř zlikvidoval rodinný systém Romů, v němž fungovala výrazná mezigenerační solidarita a pomoc. Politické nastavení podporovalo a tlačilo k osamostatnění mladých párů a podporovalo kolektivní výchovu jako nástroj převýchovy v „pokrokového občana“.

Mezi necitlivými politickými zásahy, které se odehrávaly v 50. letech a měly velký podíl na rozpadu tradičního romského společenství, také patří nesmyslné odebírání dětí z jejich rodin. Romské děti byly odebírány a umístovány do kojeneckých ústavů a dětských domovů pouze na základě nevhodných hygienických či finančních podmínek rodiny. Po vstupu do opravdového světa samozřejmě mladí lidé selhávali, a jejich děti nastoupily stejnou ústavní kariéru jako oni. Mnohé děti jsou již třetí generací těchto nevhodně umístěných dětí. Jejich matky vyrostly v ústavech a je pro ně vcelku přirozené dítě porodit a nechat ho odložené.

---

12 <http://www.sos-vesnicky.cz/>

2. Institucionální podpora osvojování romských dětí majoritními rodinami

Budoucí rodiče, kteří se rozhodnou vzít si „cizí“ dítě, ať už se jedná o jakoukoliv formu náhradní rodinné péče, potřebují dostatečnou informovanost a podporu, protože náhradní rodičovství není rodičovství biologické, jak se mnozí rodiče domnívají. Stojí mnohem více sil a úsilí obzvláště pokud se jedná o výchovu dítěte jiného etnika. Na náhradní rodiče jsou kladeny specifické požadavky. V této kapitole chci popsat činnost Střediska náhradní rodinné péče a dále představit projekt Naše romské dítě, který (z mého pohledu) může být pro majoritní rodiče vychovávající romské dítě velkým pomocníkem při výchově.

2.1. Středisko náhradní rodinné péče

Středisko náhradní rodinné péče o.s. se zabývá problematikou dětí, které se ocitly ve zvláště obtížných životních situacích a dětí, které vyrůstají mimo vlastní rodinu. Vzniklo v roce 1994 jako občanské sdružení, které se snaží pomoci opuštěným dětem se zvláštními zdravotními a sociálními potřebami a novým náhradním rodinám.

Za velice důležité považuji dostatečnou informovanost, vědět, na koho se obrátit, koho požádat o pomoc. Nestačí přece jen chtít, člověk musí také vědět. „Potencionální náhradní rodiče si vytvoří iluze o dítěti a těm potom věří. Odborná příprava je prevencí před zklamáním z nenaplněných snů.“¹³ Existují organizace, které se snaží náhradním rodičům zjednodušit příchod dítěte. Například Středisko náhradní rodinné péče rozvíjí a propaguje náhradní rodinnou péči u nás, vytváří nové koncepce, připomínkuje navrhované zákony v oblasti náhradní rodinné péče, spolupracuje s dalšími organizacemi a institucemi, které se starají o opuštěné děti, vyhledává náhradní rodiny pro opuštěné děti se speciálními zdravotními a sociálními potřebami, radí žadatelům o náhradní rodinnou péči, doprovází nové náhradní rodiny a poskytuje jim dlouhodobé psychosociální a právní poradenství – rodinám nabízí osobní konzultace, pořádají speciální programy pro náhradní rodiče s romskými dětmi, zkoumají aktuální problémy v oblasti náhradní péče, atd.

Cílem Střediska je, aby rodinná péče o ohrožené děti převládla nad péčí ústavní a aby se všestranně rozvíjel a změnil systém náhradní rodinné péče u nás.

---

13 ŠKOVIERA, A., *Dilemata náhradní výchovy. Teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech*, s. 61

2.2. Projekt „Naše romské dítě“

Projekt Naše romské dítě vznikl pod křídly střediska náhradní rodinné péče jako nástroj k eliminaci problémů, které nastávají při osvojení, ve větší míře pak při výchově dítěte jiného etnika, u nás nejčastěji Romů.

Díky tomuto projektu se mohou rodiče, kteří pečují o romské dítě, radit o výchově, sdílet radosti a strasti, které při výchově pocítují nebo si mohou vyměňovat tak cenné rady a zkušenosti. Díky zkušenostem ostatních rodičů mohou předejít konkrétním problémům ve výchově svého potomka.

Besedy a přednášky, které jsou jim v rámci projektu nabídnuty, se zabývají romskou tematikou. Snaží se rodičům i dětem ukázat kulturní dědictví Romů, že jako národ mají svou minulost, zvyky a hodnoty. Skrze tato zajímavá setkání si mohou romské děti lépe představit, k jakému národu přísluší, mohou zde načerpat svou hrstku na to, jací jsou. „Obvykle s romskou společností mají jen pramalé zkušenosti a ani romský svět je bez znalosti jeho kulturních norem k sobě nepřijímá. V emocionálním hledání sebe sama v době dospívání se pak může stát, že zavrhnou přijatou ne-romskou část své identity a ocitnou se tak v jakémsi prázdném meziprostoru“¹⁴

„Cílem projektu je nabídnout romským dětem a jejich ne-romským rodinám nástroje, kterými mohou pomoci nastartovat utváření pevnější osobní identity dětí tak, aby výsledkem byl sebejistý člověk, čerpající sílu z obou svých kultur a nikoli bezradně se potácející kdesi mezi nimi. Zároveň chceme nabídnout příležitost ke vzájemnému setkávání romských a ne-romských rodin a jejich dětí.“¹⁵

Projekt Naše romské dítě vznikl pro podporu majoritních rodin, které si vzaly do pěstounské péče či adopce romské dítě. Snaží se představit romskou kulturu, pro rodiče z toho důvodu, aby poznali, z jaké kultury jejich dítě pochází pro lepší obraz kulturních vzorců, které si z předešlé rodiny dítě přináší. Dítě si díky programům a kurzům projektu může lépe utvářet romskou identitu. Kurzy vedou romští lektori, děti díky tomu také mohou získat romský vzor. Jak sama zakladatelka projektu Martina Vančáková říká, motivace rodičů vzít si romské dítě je různá, rodič má však rodičovstvím začít sám u sebe tím, že přijme romství takové, jaké je a stejně tak i své romské dítě. Děti jiného etnika mají velmi složité hledání své vlastní identity v majoritní rodině, je potřeba, aby v tomto složitém procesu měly oporu.

---

14 http://www.nahradnirodina.cz/nase_romske_dite.html

15 Tamtéž

Tento projekt spojuje rodiny, které své místo otevřely romskému dítěti. O romských dětech a přirozeně o všech dětech jiného etnika se moc nemluví. Rodiče by si měli aktivně zjišťovat, jaké mohou nastat problémy a překážky, k tomu jim může projekt napomoci.¹⁶

---

16 srov. http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/vyzvy/_zprava/501211

3. Majoritní rodina s osvojeným romským dítětem

Tato kapitola je stěžejní částí mé bakalářské práce, ve které chci ukázat obraz majoritní rodiny vychovávající romské dítě. Tedy rodiny, která přijala do pěstounské péče či adopce romské dítě. V podkapitolách se budu věnovat náhradní rodině, rodičům osvojujícím si romské dítě a romským dětem samotným a jejich životu v majoritní rodině. Poslední podkapitolu věnuji procesu hledání a nalézání identity, která je u dětí jiné etnické národnosti v náhradních rodinách mnohem složitější.

3.1. Náhradní rodina

Mnozí lidé si pod pojmem náhradní rodina představí neúplnou a netradiční rodinu jako něco, co zastupuje rodinu biologickou, nahrazuje tradiční, ale nefungující rodinu. Řekla bych, že termín náhradní je poněkud nešťastně zvolený termín pro formu rodina, která mnohdy předčí svými kvalitami a hodnotami rodinu biologickou. „Lze pokládat za prokazatelné, že dítě samo za rodiče přijímá toho, kdo se k němu mateřsky a otcovsky chová, a nikoliv toho, kdo se tak nechová a své rodičovství prokazuje pouze úředním potvrzením rodičovství biologické. Kojit a krmit dítě je možno bez lásky – dávat dítěti pocit důvěry, opory a jistoty však bez lásky nejde.“¹⁷

Náhradní rodina je velice starý pojem, jeho kořeny sahají jistě do dávné minulosti.

„Pra-dítě, které se z nějakého důvodu ocitlo ve světě bez „svých“ lidí, bylo už kdysi dávno v prehistorii lidského rodu přijímáno za své jinými pra-lidmi, tj. nevlastními, tedy cizími. Kulturní vývoj pak dal tomuto „přijetí cizího dítěte různé formy a pojistil je zákony, neboť společnost poznala, že jde o nesmírně důležitou věc“¹⁸. Jde jednoduše o zachování druhu, ke kterému jsme, jako ostatní živí tvorové, puzeni, je to tedy jeden ze základních pudů, jako uspokojení hladu, útok a obrana, atd.

3.2. Rodiče osvojující romské dítě

Ať už jde o rodiče biologické či náhradní, na rodičovství je třeba se připravit. Jak materiálně, před příchodem dítěte bychom měli vědět, že dokážeme uspokojit jeho základní biologické potřeby, tak i psychicky. Budoucí rodiče by si měli klást otázky, zda dítě dokážou vychovávat, zda mají dostatek psychických sil, zda jsou tolerantní a

---

17 MATĚJČEK, Z., *Náhradní rodinná péče*, s.

18 MATĚJČEK, Z., *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*, s. 21

dokážou do svého dosud osamělého života zapojit i život jiný. Biologičtí rodiče mají však na příchod dítěte lepší podmínky, matka cítí, jak v ní dítě roste, může o dítě „pečovat“ již v prenatálním věku. Svoji láskou k nenarozenému dítěti a pozitivním přístupem k mateřství dokáže matka ve svém dítěti vyvolat pocit, že někam patří, že je součástí rodiny, společnosti. Vždyť přece matka je ta, která ukáže dítěti vztahy mezi lidmi. „Víme také spolehlivě, že v posledních měsících těhotenství plod slyší, vidí, má vyvinutou chuť a co víc, pamatuje si a učí se. Dá se předpokládat, že co je zabudováno do jeho ještě velmi mlhavého a nehotového vědomí v těchto nejčastějších vývojových fázích, je zabudováno hluboko.“¹⁹

Náhradní rodiče si musejí uvědomit, že k nim přichází dítě, které má svou minulost, dítě má své návyky a vzpomínky, tyto vzpomínky však bývají často špatné. Dětem chybí

často pocit sounáležitosti, pro mnohé děti je nejdůležitějším vztahem v životě vztah k lahvi mléka, nepoznaly vztah s matkou, interakce, které mezi dítětem a matkou probíhají. Vzniká psychopatologický fenomén tzv. Mateřská deprivace, jež je iniciujícím faktorem dalších sociálních a psychických patologií, které se projevují během dalšího života.

Náhradní rodiče se nejen musejí rozhodnout, že si dítě vezmou, ale procházejí také velice složitým procesem, než dítě fyzicky získají. Tím však jejich problémy nekončí, naopak teprve začíná jejich společná cesta.

A jací jsou rodiče, kteří si berou romské dítě? Převážně si romské děti berou do své péče manželské páry. Pokud jde o samostatné ženy vychovávající romské dítě, častěji jsou tyto ženy mladší se vzděláním buď nižším nebo naopak jsou to vysokoškolsky vzdělané ženy. Většinou pěstounů a adoptivním rodičům nezáleželo na původu dítěte. Části z nich pomohlo v rozhodování setkání s konkrétním dítětem. Více jak polovina náhradních rodičů je s výchovou romských dětí spokojena a svého rozhodnutí nelitují. Jsou však také rodiče, kteří by tento krok už neučinili.²⁰

---

19 MATĚJČEK, Z., *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*, str. 19

20 Srov. KOVAŘÍK, J., *Romské děti v náhradní rodinné péči – výzkum. In Romské dítě žijící mimo vlastní rodinu*. s. 23

3.3. Romské dítě

„Zatím co česká matka kojí děťátko podle toho, jak jí to předepíše lékař, přesně po třech nebo čtyřech hodinách, romská matka mu dá napít, kdy má hlad. A kojí ho do dvou tří let. Kluk už čutá mičudu, ale přijde se ještě k mámě posilnit. Dítě neustále někdo nosí, někdo si s ním hraje, někdo se ho dotýká, někdo na ně mluví, někdo mu zpívá, někdo s ním tancuje, a dítě v půlroce sedí, když je mu třičtvrtě roku, chodí, a v roce mluví. Nikdy není samo a cítí, že je milované.

České dítě vstává, když ho rodiče vysypou z postele, třebaže se mu chce ještě spát. Musí jíst v přesnou hodinu, i když nemá hlad, a když má hlad, musí počkat...České dítě musí jít tam, kam mu rodiče přikážou, i když se mu nechce. Romské dítě jí, když má hlad, vstává, když se probudí a jde spát, když je ospalé. Třeba o půlnoci. Nemusí být pořád ve střehu, napjaté, aby něco neudělalo špatně...“

Gejza Demeter (1993)

Většina Romů má své děti velmi ráda, proto není výjimkou, když romské ženy rodí každým rokem. Romové dospívají v průměru dříve, jejich dětství je kratší. Na tom má podíl nejen biologická stránka člověka, ale také rodiče, kteří brzy své děti zapojují do problémů rodiny, do problémů dospělých.

Romské děti v porovnání s českými předčasně dozrávají, nevyrůstají ve zvláštním dětském světě, který by byl bezstarostnější než svět dospělých. Zúčastňují se hovorů s dospělými a prožívají všechno společně s rodiči a dalšími dospělými, kteří před nimi nemají často žádné tajnosti, dokonce i pokud jde o intimní manželský život rodičů.²¹

K předčasnému dospění Romů také přispěl fakt, že již malé děti se setkávají s projevy diskriminace, s rasistickým nadávkami vůči jeho národu. To má pak za následek, že se děti začnou za svůj původ stydět. Majoritní společnost dává dítěti najevo, že do takovéto společnosti nepatří. „Nelze se tedy divit, že romské děti přijímají gadžovské hodnoty v lepším případě jen povrchně, v horším případě jen naoko. Málo se identifikují se společností a jejími principy.“²²

Čilost a pohyblivost, družnost, smysl pro humor, také dobrosrdečnost a nesobeckost je to, co charakterizuje romské děti ve školním věku. Negativními vlastnostmi, které jsou typické pro romské dítě je lenost, neposlušnost a nedbalost.

21 Srov. DAVIDOVÁ, E., *Romano drom – cesty Romů 1945-1990*, s. 106

22 ŘÍČAN, P., *S Romy žít budeme – Jde o to jak*, s. 108

V období puberty se u romských dětí vyskytují závažnější problémy. Romské dítě se také častěji setkává s negativními reakcemi okolí. Tyto nepříznivé vztahy se sociálním okolím mají nepochybně přičinění v procesu hledání a nalézání vlastní identity, které se budu věnovat v pozdější kapitole. U romských dětí jsou častěji než u dětí majoritních uváděny poruchy chování jako např. lhaní, krádeže a útoky.²³

Vzdělání nemá pro Romy velký význam, romští rodiče mají ke škole nedůvěru a přenáší to také na děti. Děti často do školy neposílají, považují to za zbytečné a nedůležité.

3.4. Romské dítě v ne-romské rodině

Romské děti vyrůstající v neromské rodině jsou vystaveny jistému nebezpečí přetváření vlastní identity. Svě nově neromské rodině se chtějí co nejvíce připodobnit, protože k utváření naší vlastní identity nám napomáhají vztahy v rodině. Dítě poznává své blízké, dostává od rodičů zpětnou vazbu na sebe, na své chování a projevy. Z této zpětné vazby si utváří vztahy s ostatními, ví kdo je pro něho autoritou, kdo si s ním hraje, dokáže si odpovědět na otázku, kam patří. Určitým znakem naší identity je také náš vzhled. Pokud romské dítě vychovávají neromští rodiče, klade si jistě dítě otázku, proč je jiné než rodiče, proč má jinou barvu pleti a kým vlastně je. Zda sem vůbec patří a kdo patří k němu.

Jistě by bylo z tohoto pohledu jednodušší umisťovat romské děti do náhradních romských rodin. K této otázce byli však romští poradci skeptičtí nejen s ohledem na nepříznivé sociální podmínky Romů, ale uváděli i předpoklad, že nebudou ochotni přijmout dítě z jiného rodu. (Koncepte oddělení prevence). Romové, jako žadatelé o pěstounskou péči, která je zprostředkovávána orgány sociálně právní ochrany, jsou zcela ojedinělými výjimkami. Pokud se stávají pěstouny (poručníky), pak v drtivé většině pečují o osobu blízkou.²⁴ Také zakladatelka projektu Naše romské dítě se k této otázce staví negativně, ve svém rozhovoru mluví o nemotivovanosti romských rodin vzít si romské dítě z jiného rodu.

Mnozí autoři uvádějí, že je pozitivní, pokud neromští rodiče dítěti vysvětlí, kdo je Rom, vysvětlí mu historii Romů, naučí jej romské písničky či vyprávějí romské

23 Srov. KOVAŘÍK, J., Romské děti v náhradní rodinné péči – výzkum. In *Romské dítě žijící mimo vlastní rodinu*. s. 24

24 Koncepte oddělení prevence a humanitních činností : Strategie integrace romských komunit na období 2006 – 2009 In *Romské děti a náhradní rodinná péče*, s. 84

příběhy. Popřípadě najdou vhodné romské rodiny, které žijí běžným způsobem života a mohly by být jejich dětmi vzorem.

Děti, pro které jsou jejich kořeny příliš zahaleny tajemstvím, si někdy vysní celé báje o svých ideálních biologických rodičích a vyrazí hledat své původní rodiče či sourozence na vlastní pěst (tento jev platí pro přijaté děti obecně). Někdy se chtějí jen přimknout k těm, kteří vypadají jako oni, a pokud si nevytvoří kamarádství s jinými dětmi už dříve, hledají nyní ber, kde ber.²⁵

3.5. Problém hledání osobní identity

Jednou ze základních duševních potřeb dítěte v náhradní rodinné péči je potřeba pozitivní identity, tedy vlastního „já“, což znamená pozitivní přijetí sama sebe a své společenské hodnoty.²⁶

Právě v hledání sebe sama vidím zásadní problémy, které se objevují při výchově romského dítěte v neromské rodině. Rodiče často mívají tendenci svalovat chování dítěte na „geny“, které zdědily po svých biologických rodičích. Výchova dítěte selhává v období puberty, v období utváření vlastní identity. Jak se často rodiče mylně domnívají, že tato změna dítěte je projevem „genů“. Tato změna chování dítěte je však zapříčiněna selháním v budování identity dítěte v předchozích obdobích. Děti neví, či jsou, neví, zda se mají považovat za „bílé“ jako jejich rodiče, či za „černé“ jakými doopravdy jsou.²⁷

Značnou pozornost je také třeba věnovat rozvíjení důvěry a sebedůvěry. Náhradní rodič by měl usilovat o to, aby jeho dítě co nejdříve pochopilo, kým doopravdy je. Mnohé romské děti se díky chování okolí mohou za svůj původ stydět. Je dobré jim ukázat pozitiva na jejich romském původu. Ukázat jim na jejich kulturním dědictví (písně, pohádky, atd), že není potřeba se za své romství stydět.

Hledání osobní identity dospívajícího zde má oporu v identitě jeho rodičů. Pokud ji sami přijali. A přijmout identitu „náhradního“ rodiče není pro mnohé snadné. K naší identitě patří všechny naše důležité životní role vtělené právě do naší jedinečné, neopakovatelné bytosti. A pro mnohé je přitom obtížné připustit si, že jejich rodičovství je „jiné“. Mají pocit, že je méně dokonalé, že je něčím kvalitativně horším. Tak tomu

---

25 VANČÁKOVÁ, M., *Romské dítě v náhradní rodině*. S. 9

26 www.náhradnírodina.cz

27 srov. KLIMEŠ, J., *Budování identity dítěte*. s. 11

ale není. Jiné zde neznamena horší. A je stejně kvalitní či možná kvalitnější než mnohé rodičovství „přirozené“, biologické. A to právě závisí na tom, jakou podobu mu v průběhu vlastního života dáme. Přijmeme-li identitu adoptivního rodiče (osvojitele) či identitu pěstouna, nebude mít naše dítě mnoho problémů s tím, aby přijalo svou identitu osvojeného či přijatého dítěte. A to je jedna z nejdůležitějších rolí, které tvoří základ jeho identity a které je třeba spojit v jeden celek, v němž jedna z rolí neprotiřečí druhé, ale navzájem jsou v souladu, doplňují se a podporují. To vůbec není snadné.²⁸

---

28 MATĚJČEK, Z. *Osvojení a pěstounská péče*. s. 64

4. Obraz majoritní rodiny osvojující si romské dítě v praxi

V této části bakalářské práce je popsán samotný výzkum ze života rodin, které daly prázdné místo ve svém životě romskému dítěti. Popisují cíl výzkumu, použité metody a zpracování rozhovorů, které jsem prováděla s rodinami.

4.1. Cíl výzkumu

Cílem práce je popsat obraz života rodiny s osvojeným romským dítětem, přiblížit čtenáři problémy těchto rodin, kterým musí čelit. V čem při výchově dítěte „náhradní rodiče“ spatřují silné a stinné stránky. Snažím se zmapovat situaci dětí v „bílých rodinách“ s ohledem na jejich etnickou příslušnost. Také to, jak širší rodina dítě přijme a jaké se dostává „náhradní rodině“ podpory od státu, je předmětem mého výzkumu.

4.2. Výzkumná metoda

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila techniku kvalitativního výzkumu, která se spíše zabývá konkrétním případem. Kvalitativní výzkum je podrobným popisem případu. Cílem je hluboké proniknutí do konkrétního případu.²⁹ Díky kvalitativnímu výzkumu mohu lépe porozumět respondentům, lépe se vcítit do jejich situace.

Dala jsem přednost menšímu výzkumnému vzorku. Jako výzkumný vzorek jsem si stanovila rodiny, které přijaly do náhradní rodinné péče romské dítě. Oslovila jsem tři rodiny, které si adoptovaly či vzaly do pěstounské péče romské dítě. Otázky k rozhovoru s rodiči jsem měla připravené, byly to otázky především otevřené, protože jsem chtěla dát rodičům více prostoru pro vyjádření svých zážitků, zkušeností a dojmů.

Kvalitativní data jsem shromažďovala pomocí polostrukturovaného dotazování. Polostrukturované dotazování se vyznačuje definovaným účelem, určitou osnovou a velkou pružností celého procesu získávání informací³⁰. Díky pružnosti tohoto dotazování mohu dle potřeby reagovat na odpovědi a dojít tak k hlubšímu poznání. Při rozhovoru jsem použila všechny připravené otázky, ale pěstouni či adoptivní rodiče většinou mluvili sami, spontánně o všem, co je napadlo. Před samotným dotazováním jsem vždy rodiče stručně seznámila, o čem má práce je, co si klade za cíl, popřípadě pokud měli zájem, sami si mou práci přečetli.

²⁹ GAVORA, P., *Úvod do pedagogického výzkumu*, s. 32

³⁰ HENDL, J., *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*, s. 164.

S první rodinou jsem se setkala přímo u nich doma, s druhou rodinou proběhl rozhovor na neutrálním místě v kavárně. S třetí rodinou jsem komunikovala telefonicky a přes email, neboť osobní setkání pro rodinu bylo díky stávajícím rodinným problémům emotivně příliš náročné. (Poprosili mě, zda by mi tato forma dotazování nevadila.)

Všichni dotazovaní byli z Jihočeského kraje v okruhu přibližně 60 kilometrů. Rozhovory jsem vedla jen s matkami, pouze při jednom rozhovoru byla přítomná i biologická dcera matky.

Díky větší otevřenosti respondentů jsem se rozhodla, že rozhovory zůstanou anonymní. Všechna uvedená jména jsou pozměněna.

4.3 Analýza rozhovorů

Jak už jsem výše uvedla, jako výzkumný vzorek jsem si stanovila rodiny, které si vzaly do své péče romské dítě. Kvůli lepší orientaci jsem si stanovila 3 okruhy výzkumných otázek.

Okruhy výzkumných otázek:

1) otázky týkající se připravenosti rodičů

Všechny rodiny chtěly při přijetí dát dítěti rodinu a pomoci mu. Zároveň však zde byla také motivace svého vlastního dítěte, velkou roli hrála neplodnost. Dvě rodiny chtěly také pomoci sami sobě a zaplnit své prázdné místo v životě. „Nemohli jsme s manželem mít své vlastní děti, díky obrovské touze po dítěti jsme přistoupili k adopci.“

Při rozhodování o konkrétním dítěti pro adopci či pěstounskou péči se pouze jeden pár vyjádřil, že od začátku chtěli dítě romské. Rozhodli se tak, protože jak sami říkají: „*Romských dětí je v dětských domovech velké množství, přišlo nám, že je nikdo nechce.*“ Z dvou různých důvodů další dva páry uvedly, že romské dítě nechtěly. „*Nechtěli jsme romské dítě, kvůli prostředí ve, kterém jsme žili, chtěli jsme dítě i sebe ochránit před negativním postojem okolí.*“ Druhá rodina spatřovala problém v genetické příslušnosti dítěte.

V rozhovorech jsem se dále dotkla tématu informovanosti rodičů před příchodem dítěte. Všichni dotazovaní se na příchod dítěte nijak obzvlášť nepřipravovali,

což může být zapříčiněné dobou, ve které o adopci žádali a kdy nebylo mnoho informací o adopci či pěstounské péči. „*Před dvaceti lety, kdy jsme o adopci žádali nebyly žádné informace.*“ Podcenit tento nelehký úkol může mít však nedozírné následky.

Podpora od střediska náhradní rodinné péče podle dotazovaných rodin, byla neuspokojivá - „*Když se po adopci (už jsme měli všechny 3 děti) objevily problémy, překvapilo mne, že najednou nás odkazovali na místní odborníky, tj. na pedagogicko-psychologickou poradnu nebo na dětského psychiatra. Nechtěli to s námi moc řešit. Přemýšleli, na jaké setkání rodin nás mají přihlásit, abychom jim moc „nepoplašili“ budoucí osvojitele.*“

Všichni rodiče uvádějí, že v tomto nelehkém období jim byla největší oporou širší rodina. Ve chvílích, kdy museli řešit různé nepředvídatelné problémy svých potomků, ať už se jedná o zdravotní stav dítěte či problémy spojené s temperamentem, rodina stála při nich a podporovala je jak psychicky tak finančně.

Jaká byla Vaše příprava před příchodem dítěte?

Paní Alena: „Měla jsem zkušenosti z dětského domova. Díky mé práci jsem věděla, co výchova romského dítěte obnáší, věděla jsem, jak dokáží být temperamentní, ale také to, jak jsou tyto děti nadané a krásné.“

Paní Blanka: „Příchodem našich dětí do rodiny jsme absolvovali psychologické vyšetření v předmanželské poradně, poradnu jsme navštívili asi třikrát. Součástí tohoto vyšetření, které mělo za úkol zhodnotit, zda jsme vhodní adepti pro adopci, byl krátký test – motivace k adopci, jaké dítě si přejeme apod., test s psychologem a skupinový závěrečný pohovor. Co se týče informovanosti, byla nedostatečná.“

Paní Cecilie: „Nijak jsme se nepřipravovali, spíše jsme měli zkušenosti ze svého života – tj. že jsou slušní Romové a jsou i problematičtí. A věřili jsme, že výchovou a láskou se dá hodně udělat. Příchodem dítěte jsme byli na testech a pohovoru, žádný program pro osvojitele jsme neabsolvovali, ani nám jej nenabízeli. Před příchodem třetího dítěte jsme byli na setkání rodičů (ze Střediska náhradní rodinné

péče, ČB), kde byli rodiče, které už měli osvojené dítě, ale i rodiče, které se připravovali nebo si to rozmýšleli.“

Věděli jste hned při rozhodování o adopci, že chcete romské dítě, nebo jste se rozhodli až v průběhu adopce

Paní Alena: „Ano hned od začátku jsem věděla, že chci romské dítě. Je jich v domově nejvíc a nikdo je nechce.“

Paní Blanka: „Nechtěli jsme romské dítě kvůli prostředí, ve kterém jsme žili. Ve vesnici bylo s Romy spousta problémů a nechtěli jsme romské dítě přivést do takového zaujatého prostředí“.

Paní Cecílie: „Žádali jsme o poloromské případně „bílé“ dítě od počátku. A když to tak bylo u prvního dítěte, chtěli jsme, aby všechny děti na tom byly stejně. Mysleli jsme, že tím, že jen „polovina genů“ bude romská, bude naše soužití v pohodě.“

Jak vnímáte spolupráci se Střediskem náhradní rodinné péče a podporu od něj?

Paní Blanka: „Podpora od Střediska náhradní rodinné péče nebyla nijak závatná. V rámci sezení v poradně jsme dostali základní informace o dítěti a přístupu k němu.“

Paní Cecílie: V době před adopcí velmi dobrá. Slibovali spolupráci v případě problémů. Když se po adopci (už jsme měli všechny 3 děti) objevily problémy, překvapilo mne, že najednou nás odkazovali na místní odborníky, tj. na pedagogicko-psychologickou poradnu nebo na dětského psychiatra. Nechtěli to s námi moc řešit. Přemýšleli, na jaké setkání rodin nás mají přihlásit, abychom jim moc „nepoplašili“ budoucí osvojitele.“

Znáte projekt Naše romské dítě? Měli byste popřípadě o tento projekt zájem?

Paní Alena: „Projekt Naše romské dítě neznám, ale přijde mi velice zajímavý a užitečný. Díky tomu, že Dominice se blíží období puberty a jsem si vědoma rizik

s problematickým obdobím dospívání spojených, budu se o tomto projektu více informovat a ráda bych se spolu s Dominikou nějakého setkání zúčastnila.“

Paní Blanka: „Projekt neznám a ani nemám o něj zájem.“

Paní Cecílie: „Neznám tento projekt, nyní už bychom o něj asi zájem neměli.“

Navštívili jste nějaké kurzy či programy pro osvojitele?

Paní Alena: „Ne, zatím ne.“

Paní Blanka: „Ne, nepovažovala jsem to za nutné.“

Paní Cecílie: „Ne v té době (před 17 lety) žádný nebyl.“

Jak Vaše dítě přijalo Vaše okolí (rodina, sousedé, atd.)?

Paní Alena: „Mé dcery i matka, se kterými sdílím spolu s Dominikou jednu domácnost, mě od začátku velice podporovaly. Při výchově jsou mi obrovskou oporou. Domča je prostě naše.“

Paní Blanka: „Ve své rodině mám velikou oporu. Kluci jsou miláčci celé rodiny, od mala jsou rozmazlováni celým okolím.“

Paní Cecílie: „Celá rodina mě podporovala, vzala naše děti, prostě jako naše děti.“

2) otázky týkající se romství

Dalším hlediskem je, jak rodiče přistupují k romství. U žádného z dotazovaných se neobjevily negativní postoje k romství. Svým dětem od útlého dětství trpělivě vysvětlují, kdo je Rom, snaží svým dětem ukázat na romství to pozitivní, ukazují mu například úspěšné romské hudební skupiny, které mohou být dítěti vzorem. „*O romství v rodině mluvíme často, bereme to, jako něco přirozeného co k nám neodmyslitelně patří. Dominice pouštíme romskou hudbu, čteme romské pohádky, snažíme se jí i hledat*

nějaké vzory, např. romské zpěváky“. Jedna rodina také udržovala kontakt s jinou romskou rodinou ve vesnici.

Jak s dítětem mluvíte o romství? Vysvětlujete mu, kdo je Rom?

Paní Alena: „O romství v rodině mluvíme často, bereme to, jako něco přirozeného co k nám neodmyslitelně patří. Dominice pouštíme romskou hudbu, čteme romské pohádky, snažíme se jí i hledat nějaké vzory, např. romské zpěváky.“

Paní Blanka: „O romství jsme v rodině moc nemluvili, vzhledem k tomu, že Kuba má spolu s bratrem stejnou matku, nikdy se jako Rom necítil. Nechtěli jsme, aby chlapci mezi sebou vnímali nějaké rozdíly.“

Paní Cecílie: „Povídali jsme si spolu, když byly malé,...ted' už dlouho ne. Občas jsme dětem ukazovali v TV romské kapely, ale moc toho tam není.“

Udržujete styk s jinou romskou rodinou?

Paní Alena: „, Ne.“

Paní Blanka : „,Ne“

Paní Cecílie: „, Asi nejvýraznější měly děti příklad v rodině p. Kaplana (pozn. je Rom)u nás ve městě.“

Ptalo se Vaše dítě, kdo je? A v kolika letech?

Paní Alena: „,S Dominikou jsme o romství mluvili brzy. Pomatuji si, že když už byla na základní škole, zajímalo ji, odkud jako národ přišli, jaká je jejich historie.“

Paní Cecílie: „,Mluvili jsme o tom určitě než šlo do mateřské školy, i o celé adopci.“

Čekali jste až se samo zeptá na svůj původ, nebo jste mu řekli o jeho minulosti již dříve?

Paní Alena: „Nečekali jsme. O tom, že je Dominka Romka jsme mluvili již před nástupem do základní školy.“

Paní Blanka: „S klukama jsem mluvila o adopci, to jak se dostali do naší rodiny jsem jim vysvětlovala pomocí pohádek.“

Jak dítě z Vašeho pohledu vnímalo, že je Rom?

Paní Alena: „Je si vědoma, kdo je Rom. Ví, že jsou Romové slušní a také Romové problematictí. Je si také vědoma toho, že jako Romka to bude mít v životě těžší. Že se musí učit, aby vystudovala a měla práci.“

3) otázky týkající se samotné výchovy, její negativa a pozitiva

Poslední okruh mé práce se zabývá soužitím samotným, v čem rodiče spatřují negativa a pozitiva. „Náhradní rodiče se snaží být svým dětem vzorem. Chtějí svým dětem předat vše dobré, co je v nich.“

Jedna matka uvádí, že její dcera se dokáže už od brzkého věku postarat o malé děti. *„Dominika se dokáže postarat o mé dvě malé vnučky, je jím výbornou kamarádkou. Dokáže se jim celý den věnovat. Holky ji za to milují.“* V jiné rodině zase vyzdvihují přátelskou povahu a společenskost své dcery. *„Alici mají ve městě všichni rádi, lidé jí zastavují na ulici a přátelsky si s ní povídají.“* Všechny rodiny se shodly, že jejich romské děti jsou temperamentnější a línější. Dvě matky také uvádějí, že jejich děti nerozlišují moje – tvoje. Krádeže bývají častým problémem ve výchově romských dětí. *„Některé problémy se začaly objevovat už v první třídě základní školy, kdy kradl dětem svačiny z tašky.“* Dvě rodiny z dotazovaných mají již období puberty za sebou a shodují se na tom, že veškeré větší problémy začaly až v tomto nelehkém období dospívání. *„Hlavní problémy, se kterými jsem se u svého syna setkala, začaly až s nástupem puberty.“* Jedna rodina se setkává opravdu s velkými potíži ve výchově svého syna. V této chvíli čekají, až spadne na úplné dno, aby mohl nastoupit na léčení. *„Ale nechte ho tam padat a sledovat to...uť“.* Nepřipisuje to však jen genům. *„Asi by bylo velké zjednodušení problému říct, že je to v romství...Naše situace nás učí pokoře. Nemůžu být vůbec pyšná na to, jaká jsem matka a jaké máme děti...naopak mám pochopení pro všechny matky drogově závislých dětí.“*

Co byste chtěli svému dítěti předat?

Paní Alena: „Zodpovědnost k životu, k sobě, k čistotě, to se jí v dětském domově nedostane. Snažím se ji naučit znát hodnotu peněz. Kladu jí na srdce, že ke starším lidem musí být slušná. Chci z ní vychovat slušného člověka.“

Paní Blanka: „Dětem jsem chtěla dát domov a vychovat z nich slušné lidi.“

Paní Cecílie: „Nejraději všechno dobré, co v nás je – víru v Boha.“

Myslíte si, že se vám to daří?

Paní Alena: „Je vidět, že se Dominika zamýšlí nad tím, co jí říkám a něco si z toho vezme, ale je ještě brzy dělat závěry, myslím, že to nejtěžší období máme ještě před sebou.“

Paní Blanka: „ Myslím, že ano.“

Paní Cecílie: „Je to velmi různé u každého dítěte jiné.“

Máte ve výchově svého potomka nějaký problém?

Paní Alena: „Nic zásadního.“

Paní Blanka: „Žádné problémy spojené s etnickou odlišností se neobjevily. Řešíme problémy jako běžní rodiče. Říkám si snad jen, že pokud má člověk své děti, může jaksi předpokládat, s jakými nemocemi u dítěte může počítat. Setkala jsem se u obou chlapců s velkými zdravotními obtížemi.“

Paní Cecílie: „Nejstarší syn – pedagogicko-psychologická poradna...klinický psycholog (asi rok)...psychiatrie (málo)...diagnostický ústav...psychiatrická léčebna (ale řekli, že to není problém psychiatrie, ale výchovný) ...dětský domov se zvýšenou ostrahou...výchovný ústav se zaměřením na drogy. Hlavní problémy: neomluvené hodiny, krádeže v rodině, dluhy, dlouhodobé útěky i několik měsíců. Nyní pervitin.“

Druhý syn – s různými „výkyvy“ to jde. Dříve krádeže v rodině, teď občas neomluvené hodiny a chuť nechat školy.

Dcera – zatím v pohodě.“

V čem tento problém vidíte, myslíte si, že by byly tyto problémy i při výchově osvojeného dítěte stejného etnika?

Paní Alena: „Jediný problém, když to mohu srovnat s mými vlastními dětmi, vidím v tom, že Dominika je velice temperamentní – vzdorovitost, hádavost, tvrdohlavost.

Paní Blanka: „Vždycky jsem ke klukům přistupovala jako k dětem, myslím tím respekt osobnosti, to jaké dítě doopravdy je. Nejdřív jsem člověk, pak etnikum.“

Paní Cecilie: „Myslím, že některé ano – nerozlišování moje-tvoje...aneb krádeže, určitá lenivost a nestálost (do očí slíbí cokoliv), touha po volnosti, nezvládají hospodaření s penězi (pokud je mám – honem utratit a nic nespořit...ale to neplatí u dcery).

Některé problémy začaly v dětství (krádeže,...i dětem svačiny z tašky v 1.třídě)...ty hlavní – útěky až v pubertě. Nejstarší syn zpíval např. pár let ve sboru, chodil asi 5 let na klavír, závodně tancoval a vyhrál s partnerkou mistrovství Jižních Čech ve své kategorii,...a najednou během pár měsíců bylo vše jinak.

Kdyby jste měli možnost se znovu rozhodnout, vzali by jste si znova do své rodiny „cizí“ dítě?

Paní Alena: „Pokud bych byla mladší, určitě. Je to krásný pocit dát někomu domov, rozhodla bych se znova pro romské dítě, protože si myslím, že je stále málo lidí, kteří jsou ochotni si je vzít. Jinak nevidím rozdíl v tom, zda je dítě „bílé“ či „černé“.

Paní Blanka: „Nevím, zda bych se znova rozhodla pro adopci, souvisí to s problémy s Ládíkem (s nástupem puberty se objevila emočně nestabilní porucha hraničního typu).

Paní Cecilie: „Těžká odpověď, ale reálné to vzhledem k věku už není. Těžké vzhledem k situaci, kdy nejstaršího syna potřebujeme přimět k léčení v protidrogovém ústavu a on nechce spolupracovat. Máme za sebou (poslední 3 měsíce) jeho policejní vykázaní z našeho bytu, vzhledem k likvidaci bytu na Vánoce a vyhrožování, podávání žádosti ve spolupráci se střediskem proti domácímu násilí, ukončení jeho trvalého pobytu v našem bytě,...Přesto se jej část rodiny stále snaží podporovat finančně...ale např. zaplacené ubytování skoro na měsíc druhý den ukončí, vyžádá peníze – které utratí. Jeho chování už vážně ohrožuje zdraví mého manžela, který stále věří, že se vše změní...zdraví mé maminky a kdysi klidné a šťastné manželství mých rodičů (rozpor v přístupu k jednání, babička omlouvá, dědeček chce důslednost a chce ji chránit).“

„Určitě nás nikdo na takový stav nepřipravil. Až na psychiatrii jsme se dozvěděli, že naše problémy nejsou zdaleka ojedinělé, ale je to spíše pravidlo. U syna to většinou zdůvodňovali genama. Pokud chtěl zapůsobit, dokázal se chovat velmi slušně, pohodově,...asi by bylo velké zjednodušení problému říct, že je to v romství....“

4.4 Shrnutí

V této kapitole uvedu celkové shrnutí výzkumných okruhů.

V prvním okruhu výzkumných otázek jsem se zaměřila na to, jak se rodiče na příchod dítěte připravovali, co samotné adopci či pěstounské péči předcházelo. Zda navštěvovali nějaké setkání pro budoucí osvojitele. Jak probíhala spolupráce se Střediskem náhradní rodinné péče, jaké se rodičům dostalo podpory od střediska. V neposlední řadě jaké bylo přijetí dítěte širší rodinou „náhradních rodičů“. Všichni respondenti odpověděli, že se na příchod dítěte nepřipravovali, zúčastnili se pouze testů a pohovorů kvůli zařazení do registru žadatelů o adopci. Jen jedna z dotazovaných věděla, že chce romské dítě. Ostatní měli strach z osvojení romského dítěte kvůli reakcím okolí a temperamentu těchto dětí. Spolupráci se Střediskem náhradní rodinné péče respondenti nehodnotí příliš pozitivně. Co se týče projektu Naše romské dítě, který já osobně hodnotím velice pozitivně, nikdo z dotazovaných tento projekt nezná a jedna matka by měla o tento projekt zájem. Okolí všech dotazovaných „náhradních rodičů“ přijalo jejich děti velmi dobře. Nemělo s příchodem dítěte žádný problém, ba naopak se stalo oporou pro rodiče i děti.

V druhém okruhu otázek jsem měla za cíl zmapovat, jak rodiče i děti přistupují k romství. Dotazovaní rodiče tvrdí, že s dětmi o tom kdo je Rom mluvili ještě dříve, než dítě začalo pociťovat nějaké odlišnosti a než se začalo samo vyptávat. Jedna matka o romství nemluvila, protože to nepovažovala za důležité, spíše si myslela, že by to mohlo v rodině způsobit rozepře mezi bratry. Většina respondentů se snažila dítěti ukázat romské vzory a najít na romství to pozitivní. Na otázku, jak dítě romství vnímá, odpověděla pouze jedna matka. Říká, že dítě si je vědomo, kým je a odkud pochází.

V posledním okruhu výzkumných otázek jsem se od rodičů snažila zjistit, jak samotné soužití v rodině vypadá. Co se svým dětem snaží předat, jaké problémy ve výchově pociťují a zda mohou tyto problémy připsat etnické odlišnosti dětí. Respondenti chtějí svým dětem dát v první řadě domov, naučit je každodennímu životu a problémům s ním spojených. Chtějí ze svých dětí vychovat slušné lidi. Jedna s matek má se svými dvěma chlapci výchovné problémy, některé z problémů připisuje genům dítěte, ale tvrdí: „*Říct, že tyto problémy se týkají jen romství, je troufalost!*“. Všechny matky se shodly na tom, že přijaté dítě uspokojilo jejich touhu po dítěti. S dětmi zažily spoustu radostí, ale také starostí, jak tomu ostatně je i v tradičních rodinách. Na otázku, zda by si vzaly opět romské dítě do adopce, či pěstounské péče, všechny odpověděly, že vzhledem k věku už je tato možnost nereálná.

4.5 Diskuze

Mnozí žadatelé o adopci či pěstounskou péči mají obavy vzít si do náhradní rodinné péče romské dítě. Ať už pochybnosti pramení ze strachu z genetické odlišnosti dítěte či z negativní reakcí okolí, nebo sami rodiče mají vůči Romům předsudky. Strach z genetické výbavy dítěte vyplynul také z výzkumu, který jsem v rámci mé bakalářské práce prováděla. Jedna rodina uvedla: „*Původně jsme nechtěli romské dítě, měli jsme obavy z „genů“ dítěte. Ale když už jsme měli doma Roberta, mysleli jsme, že výchovou a láskou se dá mnoho udělat.*“

Lidé, co si rozhodli vzít romské dítě, se dělí na dvě skupiny. Jsou lidé, kteří nemohou mít své vlastní dítě a už dále nechtějí čekat na „bílé“ dítě a spokojí se „s tím co je k máni“. Druhá skupina žadatelů, jsou ti, kteří vědí, že stát se náhradním rodičem

romského dítěte je nelehký úkol, přesto to pro ně není překážkou a romské dítě si nakonec vezmou.³¹

Přestože dvě rodiny uvedly, že romské dítě nechtěly, bylo jim nabídnuto. Tento postoj ze strany organizace nehodnotím pozitivně. Myslím, že na budoucí rodiče je ze strany organizace utvářen tlak. Vezměme v potaz, že rodiny žádající o adopci či pěstounskou péči mohou na své dítě čekat i několik let. Jsou vystaveni obrovskému tlaku a mohou se stát emočně nestabilními. Pokud takovému páru je nabídnuto romské dítě, jsou ochotni díky své obrovské touze přijmout dítě, na které nejsou dostatečně připraveni. Výchova dítěte odlišné etnické národnosti je přeci mnohem složitější. Tyto rodiny se stávají specifickým typem rodin a musí čelit nepředvídatelným situacím. Žadatelé o adopci či pěstounskou péči se musejí na příchod takového dítěte připravit, měli by znát historii národa dítěte, ke kterému přísluší, jeho zvyky, způsob výchovy. „Budoucí rodiče by měli znát dostupné podrobnosti o zdravotním a psychickém stavu dítěte, o jeho sociálním původu i jeho sociálně-právní situaci.“³²

V teoretické části mé práce píši o tom, že mnoho náhradních rodičů nepřijme fakt, že jejich dítě je Rom. Jak uvádí pan Říčan: „Častou chybou je snaha vychovat z malého Roma „gádžovské dítě s hnědou kůží, neboli „natřít na bílo“.“³³ Většina „náhradních rodičů“, se kterými jsem prováděla rozhovor, vychovávají své děti také jako „bílé“, uvádějí, že s dětmi o romství mluvili ještě než šli do mateřské školy, ale na druhou stranu to moc nezdůrazňovali, aby v dětech vyvolali pocit odlišnosti. Ať rodiče chtějí či ne, dítě se stejně jednou dozví, že oni nejsou jeho biologickými rodiči. S dítětem by o jeho původu „náhradní rodiče“ nejen měli mluvit již od útlého věku. „Děti do 2 až 3 let ještě nejsou zatíženy různými předsudky či zkrslými představami, a proto přijímají fakta o svém příchodu do rodiny přirozeně.“³⁴ Ale také s celým svým okolím. Rodiče by měli být připraveni na všetečné otázky svých dětí a naučit se je trpělivě zodpovídat. „Nezodpovězené, zamlčené, nepravdivé výmluvy mohou pouze uškodit vývoji dítěte, může se zcela vytratit rodiči vytvořené zázemí, naděje, důvěra a láska.“³⁵

---

31 Srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – Jde o to jak*, s. 131

32 MATĚJČEK, Z., *Osvojení a pěstounská péče*. S.20

33 Tamtéž. s. 131

34 VANČÁKOVÁ, M., *Romské dítě v náhradní rodině*, s. 19

35 BUBLEOVÁ, V., VÁVROVÁ, A., FRANTÍKOVÁ, J., VANČÁKOVÁ, M., *Průvodce náhradní rodinnou péčí*, s.18

Chtěla jsem najít jakýsi návod, jak romské dítě vychovat, ale zjistila jsem, že záleží na mnoho okolnostech. V první řadě má dítě, které je do rodiny přijato, má svou minulost, vedle genetické výbavy, kterou si dítě do rodiny přináší, má také sociální původ. „Nejčastěji jsou děti svěřeny do nových rodin z porodnic, dětských nemocnic, z kojeneckých či dětských domovů, diagnostických ústavů a dalších zařízení.“³⁶ „Dítě, které je umístěno do náhradní výchovy, bývá zpravidla emocionálně i sociálně narušené. Už v prenatálním období se někdy potýká s fyziologickým ohrožením (alkohol a jiné návykové látky, nízká úroveň zdravotní péče, škodlivý životní styl).³⁷ Dále by měli rodiče své dítě vychovávat s vědomím, že je Rom a že jeho kořeny sahají až do Indie. Vysvětlit mu historii jeho národa, seznámit ho s tím pozitivním, co na romství je. Samozřejmě je toto mnohem snazší pro rodiče, kteří si na romské kultuře našli, to co se jim líbí.

„Dítě by se mělo také od svých rodičů dozvědět o nepřátelství mezi Romy a majoritní společností, nebylo by vhodné, kdyby se dozvědělo o problémech od někoho, kdo třeba nemá s Romy dobré zkušenosti. Dítě by také mělo mít nějaké romské vzory, Romy, co v životě něco dokázali. Slušná romská rodina by mohla mít pozitivní vliv na vývoj dítěte. Jak uvádí paní Vančáková, která sama vychovává dvě romské děti a je zakladatelkou projektu Naše romské dítě, děti k sobě hledají někoho podobného, který vypadá jako oni. Nevytvoří-li si kamarádství s jinými romskými dětmi již dříve, hledají pak sami. Tak se snadno dostanou do nevhodné party mladých s kriminální či jinou patologickou zkušeností.³⁸ Ne každá romská rodina je taková, jak si mnoho lidí představuje. Tento kontakt je přínosný nejen pro romské děti, ale i pro „náhradní rodiče“. Dítěti to může usnadnit pozdější proces hledání osobní identity a svého místa v životě.

V jedné z rodin se také vyskytl zajímavý jev, jejich dcera vyhledává spíše „bílé“ kamarády, se kterými má lepší zkušenosti. „*Mívala jednoho romského kamaráda, když jsem se jí zeptala, proč už se s ním nebaví, odpověděla, že je sprostý a nevychovaný jako ostatní cigáni.*“ Neměla bych zapomenout podotknout, že všechny rodiny své děti vychovávají k toleranci a respektu k osobě jako takové. „*Nezáleží na tom, zda je*

---

36 MATĚJČEK, Z., *Osvojení a pěstounská péče*, s.20

37 ŠKOVIERA, A., *Dilemata náhradní výchovy – Teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech*, s.49

38 Srov. VANČÁKOVÁ, M., *Romské dítě v náhradní rodině*. s. 9

člověk „bílý“ či „zelený“, důležitý je respekt k osobnosti, nejdřív jsem člověk a pak etnikum.“

Závěr

Ve své práci jsem si kladla za cíl popsat život rodiny s osvojeným romským dítětem. Pokusila jsem se ukázat, jaké vidí v tomto soužití „náhradní rodiče“ pozitivní a negativní stránky. Takováto rodina, která si vzala do pěstounské péče či adopce romské dítě, se stává specifickým typem rodiny. Samotné téma romství je v České republice velice aktuální. Ne zřídka se setkáváme s negativním postojem majoritní společnosti k Romům. Lidé mají často tendenci zobecňovat romskou problematiku tím, že tvrdí „*všichni Romové jsou stejní – nepracují a kradou.*“ Společnost by však měla pracovat na tom, jak tuto nelehkou situaci systematicky řešit. Mluvím o tom kvůli dětem, které se dostanou do „bílé rodiny“ a budou muset nejspíš tlaku majoritní společnosti čelit. Nejsou to však jen děti, ale i jejich „náhradní rodiče“, kteří budou muset překonávat problémy spojené s barvou pleti jejich dítěte.

Rodiče, kteří si vezmou etnicky odlišné dítě, ať už je vietnamské, ukrajinské či romské, by si měli uvědomit, že každý si s sebou na svět přináší určitý genetický kód, jakýsi soubor pravidel, které má ukotvené v sobě samotném. A musí tedy k tomu přistupovat jako k faktu. To, že máme romské dítě, je skutečnost, nemůžeme ho přetřít na „bílo“. Snažit se poznat jeho historii, kulturu, zvyky a najít si na jeho etnické odlišnosti to pozitivní, které mu mohou předat.

Rodičů, kteří přijali romské dítě za své, si velice vážím za jejich odvahu a odhodlání. Pokud by jejich široké okolí oplývalo alespoň špetkou tolerance, podobné té jejich, věřím, že jejich soužití by se stalo mnohem přirozenějším. Troufám si říct, že by se tím zamezilo mnoha potížím.

Tyto děti stejně jako jiné rozdávají radosti, dávají životu smysl a dokáží zaplnit emoční prázdnotu v dnešním hektickém světě. Pokud si získáte jejich důvěru a cestu do jejich duše, budou si vás vážit.

Doufám, že má práce bude přínosná nejen pro budoucí osvojitele, ale i pro čtenáře samotného, který se chce o této problematice dozvědět víc.

Seznam literatury

Monografie:

BUBLEOVÁ, V., VÁVROVÁ A., FRANTÍKOVÁ J., VANČÁKOVÁ M. *Průvodce náhradní rodinnou péčí*. 4. vydání. Praha 2009

DAVIDOVÁ, E. *Romano drom cesty romů 1945-1990*. Olomouc 1995. ISBN 80-7067-533-8.

GAVORA, P., *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno 2000. ISBN 80-85931-79-6

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Prah: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HORVÁTHOVÁ, J., *Kapitoly z dějin Romů*, Praha: Lidové noviny 2002.

MATĚJČEK, Z., *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál 1999. ISBN 80-7178-304-8.

MATĚJČEK, Z., ED. KOLOUCHOVÁ, J., BUBLEOVÁ, V., KOVAŘÍK, J., BENEŠOVÁ, L. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha : Portál 2002. ISBN 80-7178-637-3.

MATĚJČE, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha : Portál 1994. ISBN 80-85282-83-6.

Koncepce oddělení prevence a humanitních činností : Strategie integrace romských komunit

na období 2006 – 2009. In *Romské děti a náhradní rodinná péče*. Krajský úřad jihočeského kraje 2005.

ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. Praha : Portál 1998. ISBN 80-7178-410-9.

ŠKOVIERA, A. *Dilemata náhradní výchovy. Teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech*. Praha : Portál 2007. ISBN 978-80-7367-318-5

Internetové zdroje

KLIMEŠ, J. *Budování identity dítěte*. Rozum a cit. Dostupné na www:

http://www.rozumacit.cz/sites/default/files/Budovani_identity_ditete_0.pdf

Kolektiv autorů. *Romské děti žijící mimo vlastní rodinu*. Praha : Středisko náhradní rodinné péče 2007. Dostupné na www:

http://www.nahradnirodina.cz/files/File/rom_deti_zijici_mimo_rodinu.pdf

Romské děti v náhradní rodinné péči. Vysíláno 5.října 2009, rozhlasový pořad ČRO.
Dostupné z www: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/vyzvy/_zprava/501211
Středisko náhradní rodinné péče. Projekt „Naše romské dítě“. Dostupné na www
http://www.nahradnirodina.cz/nase_romske_dite.html
VANČÁKOVÁ, M. *Romské dítě v náhradní rodině.* Rozum a cit. Dostupné na www
http://nahradnirodina.cz/files/File/romske_dite_v_nr.pdf
[http://cs.wikipedia.org/wiki/Astigmatismus_\(medic%C3%ADna\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Astigmatismus_(medic%C3%ADna))

Seznam příloh

Příloha I. – Dotazník

Příloha II. - Kazuistiky

Přílohy

Příloha 1 – Námět na rozhovor

Jaká byla Vaše příprava před příchodem dítěte?

Věděli jste hned při rozhodování o adopci, že chcete romské dítě, nebo jste se rozhodli až v průběhu adopce?

Jak vnímáte spolupráci se Střediskem náhradní rodinné péče a podporu od něj?

Znáte projekt Naše romské dítě? Měli byste popřípadě o tento projekt zájem?

Navštívili jste nějaké kurzy či programy pro osvojitele?

Jak Vaše dítě přijalo Vaše okolí (rodina, sousedé, atd.)?

Jak s dítětem mluvíte o Romství? Vysvětlujete mu kdo je Rom?

Udržujete styk s jinou romskou rodinou?

Ptalo se Vaše dítě, kdo je? A v kolika letech?

Čekali jste, až se samo zeptá na svůj původ, nebo jste mu řekli o jeho minulosti již dříve?

Jak dítě z Vašeho pohledu vnímalo, že je Rom?

Co byste chtěli svému dítěti předat?

Myslíte si, že se vám to daří?

Máte ve výchově svého potomka nějaký problém?

V čem tento problém vidíte, myslíte si, že by byly tyto problémy i při výchově osvojeného dítěte „bílého“?

Kdyby jste měli možnost se znovu rozhodnout, vzali by jste si znova do své rodiny „cizí“ dítě?

Příloha 2 - Kazuistiky

První kazuistiky – Pěstounská péče o jedno romské dítě

Paní Alena pracovala v dětském domově jako vychovatelka. Vždy si toužila vzít romské dítě, protože jí připadaly tyto děti opuštěné a nechtěné. Paní Alena má své dvě dospělé dcery, které jí v jejím rozhodnutí podporovaly. Žije ve více generačním domě spolu se svou matkou, dcerami a jejich rodinami. Dominiku si brala od jejich 3 let domů na víkendy a na prázdniny. Po roce musela však opustit město, ve kterém žila i své zaměstnání v dětském domově. Rozhodla se, že si Dominiku vezme do pěstounské péče. Navštívila příslušné orgány. Svěření do pěstounské péče však doprovázelo mnoho komplikací. Jelikož se blížily Dominiky šesté narozeniny a nástup do první třídy, chtěla paní Alena uspišit dívku příchod do rodiny, aby mohla nastoupit do školy v místě bydliště. Rozhodla se tedy navštívit Dominiky rodiče. Celou situaci jim objasnila a ti s pěstounskou péčí souhlasili. Paní Alena Dominiku získala do pěstounské péče, když jí bylo pět let. Svou biologickou rodinu navštěvovala Dominika jednou za čtrnáct dní na víkend. Paní Alena jí na návštěvy rodiny vozila a opět si ji v neděli vyzvedávala. Návštěvy biologické rodiny neměly na dívku dobrý vliv, od rodičů se vracela podrážděná. Tvrdila paní Aleně, že si ji vzala jen pro peníze, že jí určitě nemá ráda. Po domluvě s psychologem se paní Alena rozhodla, že Dominiku přestane k biologickým rodičům vozit, oni sami si pro ni nikdy nepřijeli. Dříve se zkoušeli s Dominikou spojit alespoň telefonicky, ale postupně volali stále méně, až přestali volat úplně. Sama Dominika se odmítla se svými rodiči stýkat. V kontaktu je pouze se starším bratrem, který je stále v péči její biologické matky. Paní Alena ji podporuje a Dominika ví, že může kdykoliv svého bratra navštívit.

Všichni členové rodiny paní Aleny přijali Dominiku velice vřele, mají ji rádi a považují ji za jejich plnohodnotného člena. Dominika má v nich obrovskou oporu. Do čtvrté třídy Dominika prospívala velice dobře, v páté třídě se její prospěch výrazně zhoršil. Sami učitelé tvrdí, že je Dominika chytré děvče, je však líná. Ve třídě je velice oblíbená. Pokud se stane, že někdo Dominiku ve škole slovně napadne, celá třída stojí za ní a brání ji.

Paní Alena Dominiku od mala vede ke sportu, navštěvovala kroužek volejbalu, plavání a tancování. V zimě jezdí na lyžích. Nyní si Dominika přeje chodit do kroužku břišních tanců.

Dominika má velice pozitivní vztah k dětem, spoustu volného času se Dominika věnuje vnoučatům paní Aleny, je s nimi prakticky denně, obě děvčata ji milují. Také uvažuje o svém budoucím povolání, chtěla by pracovat v dětském domově, jako vychovatelka.

Ve vesnici všichni Dominiku znají, je velice přátelská dokáže navázat kontakt s dětmi i se staršími lidmi.

Druhá kazuistika – adopce dvou bratrů, stejná matka, otec jednoho z bratrů Rom

Paní Blanka spolu se svým bývalým manželem nemohli mít děti, své prázdné místo se rozhodli naplnit adoptovaným dítětem. Paní Blanka byla rozhodnuta, že nechce romské dítě kvůli místu, ve kterém žila. Spolu s manželem žili na malé vsi, kde vznikalo v soužití s romskými občany mnoho problémů. Bála se do takového prostředí přivést romské dítě. Měla obavy z negativní reakce okolí. Po zařazení do registrů čekatelů na adopci čekali zhruba rok a dostali možnost adoptovat dva bratry.

Jakub a Ládík měli stejnou matku, otce měl každý jiný. Jakubův otec byl Rom a chlapec byl tmavší pleti po něm. I přesto si paní Blanka spolu s manželem oba chlapece adoptovali. Ládíkovi bylo 20 měsíců a Jakubovi 10 měsíců, když se dostali do své nové rodiny. Celá rodina obou manželů přijala kluky za své. Jakub a Ládík byli nejmladšími vnoučaty, s prarodiči trávili spoustu času.

Již od raného dětství se paní Blanka potýkala se zdravotními problémy chlapců. Jakub jako dítě prodělal dětskou mozkovou obrnu. Následkem toho musel dvakrát podstoupit operaci očí, měl sníženou imunitu a s tím související časté a silné záněty průdušek, logopedické problémy a alergie na prach a pil. U druhého chlapce Ládíka se objevily neurologické problémy díky špatnému tělesnému vývoji do 20 měsíců, dále specifická forma astigmatismu (tzv. cylindrická oční vada, je refrakční vada způsobující nepřesné zaostření světla na sítnici. Vyskytuje se také často společně s krátkozrakostí nebo dalekozrakostí³⁹) a špatná jemná motorika.

---

39 [http://cs.wikipedia.org/wiki/Astigmatismus_\(medic%C3%ADna\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Astigmatismus_(medic%C3%ADna))

S nástupem kluků do základní školy přišly také problémy s učením. I přesto, že doporučovali paní Blance, ať kluci nenavštěvují stejnou třídu. Pan ředitel temnější základní školy kluky díky Ládíkovu ročnímu odkladu umístil do stejné třídy. To nevedlo, jak se předpokládalo, k dobrému prospěchu chlapců, začala mezi nimi určitá soupeřivost a drobné neshody mezi nimi.

Paní Blanka také v tomto nelehkém období, kdy se kluci připravovali na příchod na první stupeň základní školy, řešila odchod manžela od rodiny. Zůstala s chlapci sama, musela nejen vydělávat peníze na obživu, ale také sama vychovávat.

S příchodem nového muže do rodiny získala paní Blanka obrovskou oporu a kluci nového tátu, který je jim obrovským vzorem.

Oba kluci ve škole prospívali celkem dobře. Jakub rád zpíval, docházel do pěveckého sboru, kde byl velice oblíbený. Po základní škole navštěvoval gymnázium s uměleckým zaměřením.

Nyní již žije sám. S rodiči má stále pěkný vztah a pravidelně se navštěvují.

Třetí kazuistika – adopce tří romských dětí

Pro adopci se paní Cecílie spolu s manželem rozhodli potom, co zjistili, že nemohou mít své vlastní děti. Žádali o adopci poloromského či „bílého“ dítěte. První syn Robert jim byl svěřen do péče, když mu byli dva roky. Za necelý rok následoval syn Vojtěch, který se do rodiny paní Cecílie dostal, když mu bylo devět měsíců. Po třech letech se rodina rozrostla ještě o šestiměsíční dceru Alici. Celá širší rodina paní Cecílie i manžela byla o příchodu dětí do rodiny informována a také jimi velice dobře přijaty.

Všechny děti si v nové rodině zvykly bez menších problémů. Začaly navštěvovat místní základní školu. Jelikož jsou rodiče věřící, snažili se své děti vychovávat k víře v Boha. V místě bydliště mají kaplana, který je Rom. Byl pro děti romským vzorem. Rodina paní Cecílie měla v rodině kaplana velkou oporu, vzájemně se navštěvovali, jejich děti spolu trávily dětství.

Menší problémy s nejstarším synem Robertem začaly již v dětství, objevovali se drobné krádeže. V první třídě kradl dětem ve škole svačiny z tašky. Přesto se u Roberta neobjevovaly žádné nesnáze v učení, byl velice nadaný, učil se dobře, jen se do učení musel nutit. Objevovala se určitá známka lenivosti. Robert však zpíval pár let ve sboru,

asi 5 let hrál na klavír, závodně tancoval a byl i úspěšný. S partnerkou vyhrál mistrovství Jižních Čech ve své kategorii. S nástupem puberty (kolem 15 roku života) se začal Robert velice měnit, přestal hrát na klavír i tancovat. Krádeže v rodině nebyly vůbec výjimkou, dalšími problémy spojenými s Robertovým dospíváním byly neomluvené hodiny, dluhy dlouhodobé útěky a braní drog.

Paní Cecílie začala s Robertem navštěvovat pedagogicko-psychologickou poradnu, asi rok Robert docházel k psychologovi. Díky zhoršující situaci byl Robert umístěn do diagnostického ústavu, dále pak na psychiatrickou léčebnu, ale díky vyjádření psychiatrické léčebny, kdy Robertovi problémy nebyly psychiatrického, ale však výchovného charakteru, byl umístěn do dětského domova s ostrahou. Začaly se však objevovat stále větší problémy s drogami. Chlapec byl umístěn do výchovného ústavu se zaměřením na drogy.

Před třemi měsíci se situace vyhrotila tak, že museli rodiče Roberta vzhledem k poničení bytu na Vánoce a vyhrožování za pomoci policie vykázat z bytu a ukončit trvalý pobyt v jejich bytě. Paní Cecílie s manželem se snaží Roberta přimět k léčení v protidrogovém ústavu (je závislý na pervitinu) on však odmítá spolupracovat.

Druhý syn Vojtěch prospíval na základní škole jako průměrný žák. Po nástupu na odborné učiliště se objevily menší problémy jako např. krádeže v rodině, občas neomluvené hodiny. V současné době má chuť nechat školy.

Dcera ve škole prospívá velmi dobře, má i velké plány do budoucna, chce studovat střední školu. Ráda zpívá a maluje.

Abstrakt

Fuchsíková, E. *Obraz rodiny s osvojeným romským dítětem*, České Budějovice 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Fakulta praktické teologie. Vedoucí práce Mgr. David Urban, Ph.D.

Klíčová slova

Romové, děti, rodina, náhradní rodinná péče, osvojení, výchova, Středisko náhradní rodinné péče, projekt Naše romské dítě.

Práce se zabývá výchovou romského dítěte v náhradní majoritní rodině. První část práce popisuje náhradní rodinou péči, problematiku umístování romských dětí do rodin, činností Střediska náhradní rodinné péče, jeho projektem Naše romské dítě. Dále se tato část věnuje hledání osobní identity romského dítěte, rodičům, kteří se rozhodli osvojit romské dítě a v neposlední řadě samotným romským dítětem.

Výzkumná část práce je kvalitativním výzkumem, který jsem prováděla pomocí rozhovorů s rodiči, kteří si osvojili romské dítě.

Abstract

Image of the life of the family with adopted Romany child.

Key words

Romany, children, family, substitute family care, adoption, upbringing, Center of Substitute Family Care, project Our Romany Child.

The work deals with upbringing of the Romany child in substitute majority family. First part of the work describes substitute family care, issue of the Romany children placement in families, activities of the Center of Substitute Family Care, its project Our Romany Child . Further, this part deals with Romany child's searching for its personal identity, and than with parents, who decided to adopt the Romany child, and last but not least with the Romany child itself.

Research part of the work is a qualitative research, which I have carried out using interviews with parents, who has adopted the Romany child.